

Rapport från IFLA WLIC i Astana, Kazakstan 18-22/8 2025

Michael Nordeman, Storfors kommun

Tack vare stipendium från Svensk biblioteksförening fick jag möjlighet att resa till IFLA:s världskongress WLIC 2025 i Astana, Kazakstan. Och vilken vecka det blev. Det gick upp för mig gång på gång hur inspirerande men också komplext ett sådant deltagande är. Upplägget kändes ju lite tveksamt, då vi befann oss i ett land där pressfriheten är minimal, fria val inte existerar och där politiska reformer sällan blir mer än löften. Men vi kunde tala fritt. När IFLA tidigare planerade för konferens i Dubai accepterade GA utan en föregående debatt att censurera hbtqi-frågor, en kompromiss jag upplevde som helt oacceptabel. I Astana blev det i stället tydligt vad som händer när röster faktiskt får höras. Konferensen var inte censurerad och hundratals bibliotekarier från Kazakstan deltog i våra samtal om demokrati, fri information och inkludering, även i de programpunkter och sociala sammankomster som vi i LGBTQ+ Matters Section arrangerade.

Jag frågar mig fortfarande om det är rätt eller fel att resa till länder där demokratiska friheter är begränsade. Det finns alltid en risk att legitimera despotiska regimer, men i nuläget väljer jag att tro på dialog. Samtidigt ser jag svårigheterna i att en global organisation som IFLA ska rymma hela världen. Konflikter uppstår, se bara på fallet Ryssland och Ukraina där IFLA inte har uteslutit Ryssland (men där nu Ryssland i skrivande stund inte förnyat medlemskapet). Jag hoppas ändå på en väg framåt som inte bygger på förenklingar, utan på att vi talar klarspråk om grundläggande rättigheter och samtidigt håller dörren öppen för dem som vill delta i samtalet.

Själva kongressen samlade omkring 1 600 deltagare från mer än hundra länder, varav drygt 400 från Kazakstan. Temat Uniting Knowledge, Building the Future genomsyrade både stämningen och innehållet. Vi diskuterade demokrati, inkludering, AI, informationsintegritet, tillgänglighet och läsfrämjande, frågor som berör oss alla, oavsett om vi arbetar i nationalbibliotek eller i små kommunbibliotek som Storfors. En höjdpunkt var lanseringen av det uppdaterade IFLA UNESCO-skolbiblioteksmanifestet som nu sprids på många språk och som redan används i skolorna i Kazakstan (och som vi nu också hänvisar till i biblioteksplanen här i Storfors). Andra starka inslag var samtal kring bibliotek och demokrati, sessioner kring lokalhistoria, programförklaringar från avgående och inkommande IFLA-presidenter samt en lång rad föreläsningar och workshops där både globala perspektiv och lokala initiativ tog plats.

I vår egen session inom LGBTQ+ Matters Section lyfte talare från bland annat Filippinerna, Indonesien, Kanada och Brasilien hur bibliotek kan synliggöra och bevara queera berättelser. Det handlade om katalogarbete som gör material sökbar, om publika program som öppnar rum för samtal, om hur man navigerar censur och kulturella tabun och om en app som samlar filippinska queera bibliotekariers erfarenheter. Diskussionerna visade inte bara hinder utan

också på den energi som uppstår när kollegor delar metoder, misslyckanden och lösningar. För

mig blev det en konkret påminnelse om bibliotekens roll som mötesplatser där språk, metadata och mänskliga erfarenheter vävs ihop till något som går att hitta, dela och använda.

Det som gjorde allra största intryck var de samtal jag inte hade kunnat förutse. En kväll pratade jag länge med en bibliotekarie från Qatar som berättade att kollegor där sällan tillåts resa till Europa men att de kunde delta i Astana eftersom institutionsledningen uppfattade det som mer legitimt. Vi talade om bibliotek, hbtq+, tillgång till fri information och om olika synsätt på demokrati. Den förståelse jag fick för hans kulturella kontext hade jag aldrig kunnat få om jag stannat hemma. Jag mötte också en ung guide i Astana, utbildad historiker, som jag frågade rakt ut om han tyckte att mitt deltagande legitimerade en defekt demokrati. Han svarade att dialog och möten stärker de som bor i Kazakstan och att folket inte borde straffas för makthavarnas brister. Verkligen påverkan, menade han, sker kanske bäst genom handelsvillkor och bilaterala avtal. Av honom lärde jag mig mer än av många politiska debattinlägg hemma.

Det han berättade gav mig också inblick i det som inte sades öppet under konferensen. Att det är ganska fritt att uttrycka sig i Kazakstan men att människor riskerar fängelse om de försöker organisera sig, och att de i värsta fall kan "råka få en hjärtattack" i fängelsecellen. Att det går att resa utomlands om man har turen att få visum, men att någon i familjen alltid måste stanna kvar för att förhindra landsflykt. Att en lyxbil på gatan alltid tillhör en politiker eftersom hela systemet är genomsyrat av korruption. Sådana samtal gav mig mycket att tänka på, både som privatperson och i min yrkesroll.

Flera slutsatser växte fram under veckan. IFLA behöver våga vara modig och tydlig i svåra frågor utan att gå i öppen konfrontation med bibliotekarier i länder med begränsade friheter. Det går att tala om yttrandefrihet, tillgång till information och mänskliga rättigheter på ett sätt som bjuder in till dialog i stället för att stänga dörrar. Vi behöver också bli bättre på att problematisera begrepp tillsammans. Vad menar vi med demokrati i olika sammanhang. Hur ser vi på neutralitet

när själva tillgången till information är en politisk handling i vardagen. Jag tar också med mig insikten om hur viktigt det är att IFLA rör sig mellan världsregioner så att fler faktiskt kan delta. Samtidigt måste organisationen orka se sin egen slagsida och flytta makt och inflytande i praktiken, inte bara i retoriken. *Advocacy* blev mer konkret för mig den här gången, mindre prat om bibliotekens nytta (ryggdunkande är trevligt men vi vet ju redan hur viktiga våra bibliotek är) och mer arbete med att få ut idéer och bli relevanta i, och för, samarbeten, beslut och uppdrag.

Som bibliotekschef i lilla Storfors var det värdefullt att stå i detta sammanhang och representera min kommun. När jag pratade med en bibliotekschef från USA, en bibliotekarie från Singapore eller en student från Kazakstan såg jag mina seniorsurfare framför mig. Jag såg de nyinflyttade barnen som knäckte läskoden i en blinkning och som vi ständigt måste hitta ny läsning till. Jag såg gubbarna som dras till lokalhistorien, de ensamma som finner ett sammanhang och mina kollegor som går genom eld och vatten för kommunens knappa 4 000 invånare. Och jag såg samma engagemang för låntagare, besökare, och lokalbor hos dem jag mötte i Astana. Det gav mig en nästan berusande känsla av samhörighet och hopp om framtiden.

Allt var inte högtidligt. Det blev många roliga möten, en del missförstånd och många glada skratt. Jag är vegan och upptäckte dessutom snabbt att de flesta (typ 99,9%) maträtter innehöll kött eller mejeriprodukter. Jag gick nog ner ett kilo eller två innan jag i slutet av veckan upptäckte Astanas enda vegetariska restaurang. Det hela blev någon slags fotnot som påminde mig om att kulturkrockar också kan vara mycket konkreta.

Kort efter hemkomsten valdes jag till Information Coordinator för LGBTQ+ Matters Section för perioden 2025 till 2027. Det uppdraget tar jag mig an med stor energi. Jag vill fortsätta engagera mig, inte stå vid sidan av och bara säga nej. Jag kommer att fortsätta brottas med frågan om när dialog blir eftergift och när bojkott bara blir tystnad, men just nu tror jag att närvaro, samtal och gemensamt arbete är den väg som leder längst. Den här resan gjorde mig ödmjuk och stärkte min övertygelse om att vi genom att mötas och lyssna faktiskt kan flytta positioner, i det lilla och i det stora, i Storfors, i Astana och i övriga världen. Tack till Svensk biblioteksförning för att ni gjorde det möjligt.